

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын
Тыва областы болгаш Кызыл хоорой комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын областы Советинин органы

1953
ДЕКАБРЬ
22
ВТОРНИК
№ 246 (2931)
ӨРТӨ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

БИСТИН ОБЛАСТА: Төгүлүг хүнге алдар кылды; часка белеткел; чарыштын мурнакчылары (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: А. Лепешкин.—Пропагандист Конгул-оолдун бөлүмүндө; С. Кудрек.—Партийжи удуртулганын эки түнели (2 арын).

С. Маалы.—Район Совети үлөтпүр бугурулгелерге удуртулганын эки жидер (2 арын).

Л. Лимонов, М. Степичев.—Өңүктөрүн кара-биле (2—3 арын).

А. Ширин-оол.—Колхозтун орулгалыг адыры (3 арын).
Бараан садыглашкынын экижи-

дер болгаш чоңуң негелдизин хандырар (3 арын).

Д. Шадыр.—Школа ажылы сайгарылан (3 арын).

Ю. Писарев.—Итали улустун тайбы дээш демисели (4 арын).
Капиталист чурттарда ажал соксалдышкынын шимчээшкенин (4 арын).

ШКОЛА ИНТЕРНАТТАРЫН КИЧЭЭНГЕЙНИН ТӨВУНГЕ ТУРГУЗАР

Партиянын XIX съездинин бешки беш чылда болгаш оон соңгааргы үеде улус өөредилгезин хөгжүдериңиз талазы-биле салган сорулгаларын бистиң областа чедишкенин шийиртээрине школа интернаттары чугула рольду ойнаар ужурулг. Школаларынын хөй кезин интернаттыг болуп турары-биле бистиң областың улус өөредилгезинин системасы өске областтар болгаш крайларыннан ылгалдыг. Ам областа 7 чартык муң чыгам уругларын күрүне хандырылганында хаара туткан 73 школа интернаттары ажылдап турар.

Интернаттарын хереглединге күрүне чылдын-на кончуг хөй акиша хөргөңилери чарыгдп турар: чүгүле 1953 чылда безин 30 миллион ажык рубль чарыгдаттыр. Школага кичээлдерге өөреникчилерин алганы билгилерины быжыглар талазы-биле башкыларын чедишкенин ажылынга интернат бүгү байдалдарын тургузуп турар. Бистиң областа интернаттарын мурнунда — келир үениң анык салгакчыларын бедик культураны болгаш күш-ажылчы чаңчыларга кижизиндеринин төвү болуп хүндүлүг сорулга база салдыган.

Бистиң областа элээн хөй интернаттар боттарынын мурнунда салдыган сорулгаларын эки күтүседип, культураны кижизиндилгенин эзулуг төвү болу бергенер. Оон чижээне Туранда чеди чыл, Шаган-Арыгда ортумак, Чаа-Хөлде ортумак школаларын интернаттары кирер.

Туранның чеди чыл школанын интернады эки байдалдыг тургускан чурумга чагырткан, ында чурттап турар бүгү өөреникчилер ортузунга ап чорудар хемчеглер школаның педсоветинин бадмаланы план эзугаар болуп турар. Интернатта өөредилге шактарында хостуг үеде өөредилге-кижизиндилгени, культура массалыг ажылдар башкыларын, кижизиндилкчилерин удуртулганы-биле доктаамал чорутууп турар. Өөреникчилерге беседаларын, илеткелдерин, солуннар, журналдар номчулгаларын, уран-чүүл номнар ургүлчү номчуп берип, неделяда бир катп тематиктиг тускай кежээлери организастан келген. Школаларын күш-ажыл кижизиндилгезинге улуг кичээлге салдынып турар — чазанар, лзаанар болгаш синлип кылды, комбайн, трактор, локомобиль болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый чепсек-херекселдеринин тургузуу-биле таньжар бөлүмнерин тургускан. Көдээ ажыл-агый талазы-биле бөлүмнерин МТС-тиң тускай эртемниглерин удуртуп турар. Ол болза эң үнелиг болгаш ажыктыг чүүл болур.

Оон-биле чергелештир областа интернаттар шупту ындагы чедишкенин ажылдавын турарын айтыр херек. Мурнакчыларын дуржулгазын исптередир, күрүне хандырылганында турар уругларын кижизиндилгенин экижидер ажылдарын ам-даа сегидип албаан интернаттар бисте бар. Оон бир барымдаазы болза, интернаттарда чурттап турар уругларын өөредилге херекселдери-биле облоно болгаш ном садманын областы конторазы четчир санын кылдыр хандырбайн турары болур.

Чаа-Хөл, Барыш-Хемчик районнада эге класстарын 25—30 өөреникчилеринге чүгө 5—6 букваляр, орус дилдин 5—7 өөредилге номнары онаажып турар. Эрзин болгаш Тес-Хем районнарын интернаттарда чурттап турар өөреникчилер үр үеде кылдыраш чок урган. Ол бүгү интернаттарда кижизитирип

Мал ажылынын болгаш мал чеминин айтырыгларынын талазы-биле Бүгү-эвилелдин эртем-методиктиг чөвүлел хуралы

Декабрьның 17-де ССРЭ-нин Көдээ ажыл-агый министрствозунда мал ажылынын болгаш мал чеминин айтырыгларынын дугайында Бүгү-эвилелдин эртем-методиктиг чөвүлел хуралы ажыгынган. Оон ажылында 500 хире кижи кирип турар.

Чөвүлел хуралга СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалыга холбайштыр мал ажылынын улам ынайгы хөгжүлдизинин болгаш оон продуктулун бедидеринин талазы-биле көдээ ажыл-агый эртемниг сорулгаларын, а ол ышкаш 1954 чылда эртем-шиңчилелдерин планнарын чугаалажып көөр.

турар уругларын өөредилгезин чамдык таварылгаларда нийти школанын өөредилге шынарыннан куду байдалдыг болурунга чедир турар.

Интернаттарга кижизиндилге ажылдарынын планы болганчок-ла нийти школанын мурнунда салдыган сорулгалардан хоорук, эзу барымдалаан болулаар. Өөреникчилерге беседда кылбайн, оларны көдээ ажыл-агыйнын үлөтпүрүн мурнакчылары-биле ужураштырбайн турар. Класстан дашкаар ажылдар оон-да дора. Чамдык школаларын интернаттарында бот-тывынгыр уран-чүүл бөлүмнери ажылдавын, өөреникчилерини культураны база күш-ажылчы чаңчыларга кижизитпейн турар.

Хөй-хөй интернаттарын кошкак ажылынын кол чылдагаанарынын бирээзи болза, интернаттар эртелекчилери болгаш кижизиндилкчи кадрларны облоно харысалга чок шилип ап турары болур. Ол кадрларын чүгө 30 хуузу ортумак эртемниг. Ургүлчү солчур чорук ында чаңчы болган. Ол ажылче төлөп чок, шаарланчак кижилер болганчок-ла кире бээр, ычанганш олар өөреникчилерин кижизиндилгезинге шаптык кылдыр таварылгалар бар. Интернаттарын хөй кезинин материалдыг базалары, дериг-херекселдер-биле хандырылганы ам-даа четпес, амаа күрүнеден үндүрүп берип турар херегилерин улус өөредилгезинин органныр четче ажылдавын келген.

Областын хереглекчилер нийтелинин эвилели болгаш облоно амга чедир-ле интернаттарын идик-хеп, атиш-чем-биле хандырылганы харысалга чок көрүп турарында чыл бүрүдө-ле 1,5—2 миллион рубль чарыгдатынмай артып калып турар. Ол ышкаш областың болгаш районнарын кыдык кызгалал килдистерин интернаттарын арыг-шеверинге, чогуур корум-чуруму четче тургуспаан, эмчи дузаламчыларын чогуур өйүндө көргүспейн келген.

ВЛКСМ-нин областы комитеди школаларда комсомол, пионер ажылдарынын экижидилгенин бүрүн чедип албаан, школа интернаттарынын үлөгерлери байдалы дээш районнар аразынын социалисттик чарыкын удуртурунда шуут хоорудган.

СЭКП-ниң Эрзин, Чаа-Хөл, Сүт-Хөл районнары интернаттарда уруглар-биле кижизиндилге ажылынын утка-шынарын ханы өөренип көрбөй, интернаттар ажылын пленум болгаш бюро хуралдарында чугаалашпайн, бо талазы-биле улус өөредилгезинин органныр четпес удуртуп турар. Чамдык удуртуп турар, совет ажылдакчылары школаларга, интернаттарга барбайн турар.

Школа интернаттарына сагыш салышкын болгаш кичээлге — бүгү-инитинин херээ. Ычанганш оларын өөредилге-кижизиндилгени, культура-массалыг ажылдарын, материалдыг базаларын болгаш дериг-херекселдерин чогуур деңгелге тургузары, оларны мергексидип, дааскан херекке ак-сеткидиг кадрлар-биле быжыглары партия, совет, хөй-ниити органнырларынын хүндүлүг хүдээлгези болур.

Партия, совет, комсомол органнырларынын болгаш улус өөредилгезинин органнырларын сорулгазы болза, школа интернаттарынын ажылында четпестерин дүрген узуткаары, школа назылыг бүгү биче чаштарын өөредилгеге 100 хуу хаара тудары болгаш өөреникчилерин быжыг билгилги болурун, сагылга-чурумунун чедип алыры болур.

Механизаторлар чылды өтүр тускай эртемниң аайы-биле ажылдап турар

ВОРОНЕЖ. Ноябрь айга чедир Рамоньск МТС-тин ажылдакчыларынын штаты 65 кижиден тургустунуп турган. Ам ында 220 механизаторлар бар, ычгаарга ийи ай хуусаалыг курстарда өөренип турар 45 трактористер база удавас оларга немежип келир. Мурнуку чылдарда тракторист хову ажылдарын доозары билек-ле ону машиналар септээри-биле мастерскага чалап экипел тургулаан.

Ам МТС-тин штатында кирген механизаторлар боттарынын тускай эртемниң аайы-биле ажылдап турар. МТС-тин удуртукчулары ажылчы бүрүзүн чыл дургузунда ажылдарынын графиктерин тургускаан. Кыжын, чазын, чайын болгаш күзүн күнү кыллары баш бурунгаар көрдүнгөн. Механизаторларын ажылаар чорукту планнап турарынын үезинде МТС ажылдакчыларынын аразында 40 ажык бызаңчылар, ча-

заныкчылар, дашчылар, шывыгылар бар деп чүвени барымдалап көргөн. Олар хову ажылдары доозулганынын сөөлүндө мастерскага болгаш гараж тудугларына ажылдаан-даа туруп болур болгай.

Машиналар септелгезинде трактористернин эвээш кезин кирип турар, өскелери МТС-тин машиналарын алгаш, колхозтарга барып яныз-бүрү ажылдарын талазы-биле дузалажып турарлар. Трактористернин чамдызы тудуг материалдарын белеткеп турар. Механизаторларын яныз-бүрү тускай эртем-нер талазы-биле өөредилгезин база организастан турар, чижээлээрге, бөлүк трактористер комбайн өөренип турар, үчөткитер трактористер болурунга белеткенип турар. Техниктүм талазы-биле кичээлдерин үргүлчү чорудуп турар.

(СЭТА).

Киевтин ногаалар өспүрүп үндүрер фабрикасында

КИЕВ. Дайын сөөлүндө бейчыл планынын чылдарында тургустунган Киевтин ногаа фабрикасы ажык шөлдер-биле кады 70 ажык гектар черин ээлеп турар, а оон 11 теплицалары 30 муң хире дөрбөлчин метр. Теплицалар төп суг чылдыр херексел-биле деритинген. Ногааларын өзүлдизин болгаш быжыгар дүргелдеринге агаарже үглексел-танып кылмал киришишкенин чорудуп турар. Кыжын үнүштерин күчүлүг электри лампалары-биле чылдып турар. Кажан үнүштер чектелип эгелзэнде оларнын теплицага үрелжилгезин чорудары-биле уялыг арыларын олче кириер.

(СЭТА).

Капитал септелге чокка 500 муң километр

СИМФЕРОПОЛЬ. Декабрьның 16-да Феодосиядан Симферопольче «ЗИС—8» деп автобус чедип келген. Оон чолаачызы—чүс-муңчу чолаачыларын шимчээшкенин эгелекчилеринин бирээзи, Сталинчы шаңналды лауреады В. Л. Савкин. Ол чоруюшкуну-биле эш Савкин чартык миллион километрин капитал септелге чокка эрткен.

Эш Савкинниң чедишкени—автомашинаны эң эки ажылдап билгилеринин түнели. Норма эзугаар оон автобузу 80 муң километрин эрткеш-ле капитал септелгени, а 40 муң километрин эрткеш ортумак септелгени эрттер ужурулг турган. Ынчалза-даа Савкинниң машинасы 296

муң километрин эрткенниң соонда ортумак септелгени чүгө чаңгыс катп эрткен. Чолаачы күрүнеге элээн каш моторларын, оон-оо дугуйларын, дыка хөй агрегаттарын болгаш кезектерин камнап берген. Чаңгыс септелге ажылдарына ол 100 муң ажык рубльди камнап алган. Оон ангыда чолаачы 17 муң ажык литр бензини камнап алган болгаш ол безин-биле 285 хонукта ажылдаан.

Эш Савкин бодунун дуржулгазын дыка хөй автоажыл-агый черлеринин чолаачыларына дамчыдып берип турар. Ам чүгө Крымда безин оон салгакчылары муң ажык.

(СЭТА).

Колхозтарда чуртталга тудуглары

САРАНСК. Больше-Березниковский районун Куйбышев аттыг көдээ ажыл-агый артелинин колхозчулары чыл эгезинден бээр 40 бакынарны туткан. Сөөлү ийи чылдын дургузунда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелине 100 ажык чаа бакынар туттунган.

Дубенский, Кочкуровский, Руза-

евский районнарын суурларында чуртталганын улуг тудуглары чоруп турар. Морда АССР-де чаа бакынарнын тудушкуну чорбайн турар колхозтар чок. Чыл эгезинден бээр 2 муң ажык колхозчу өг-бүлелер чаа бакынарже киргенин байырлааннар.

(СЭТА).

Довда-Ростов. И. В. Сталин аттыг «Ростсельмаш» заводтун коллективин СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалына харылавышпаан, пландан ажык дыка хөй тараа болгаш кукуруза комбайннарны, сизген кезер машиналарын, андазыннарны; көдээ ажыл-агый машиналарынын артык кезектерин кылып үндүрүп турар.

Чурукта: кол конвейерде «Сталинец—6» деп комбайннарны чыгып турары. Мурнунда одуругда—чыкчы слесарь П. И. Фаустов. Ол нормазын 220 хуу чедир күтүседип турар.

Чуруу А. Брасильниковтуу. СЭТА-нын прессклишези.

БИСТИН ОБЛАСТА

Төгүлүг хүнге алдар кылдыр

Совет Эвилелинин бүгү улустарынын байырлалы—Украинаның Россияга катап катышканынын 300 чыл оо чокушуп олурар. Ол кайгамчыктыг байырлалдын хүнүне холбайштыр Кызылдың автотранспорт конторазы тайлыбыр-массалыг ажылды калбартып турар.

Агитатор коммунист эш Петров мастерскаларын коллективинге беседаны чоруткан. СЭКП Төп Комитетинин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ССРЭ-ниң Дээш Советинин Президиумунун доктаалын септекчилерге таныштырып, украин болгаш орус улустарын, ССРЭ-ниң бүгү улустарынын бузулбас мөңгө найралынын дугайын ол чугаалаан.

Совет күрүнеин улустарынын найралынын дугайында кежээни эрттирер деп турар. Библиотеканын ажылдакчылары орус болгаш украин чолаачыларын, а ол ышкаш акы-дунмалык республикаларын чолаачыларынын чолаалдарынын делгелгезин организастан турар.

Украинаның Россияга катап катышканынын 300 чыл оюун хүнүне чедир 1917 чылдын октябрьда Совет эрге-чагырга дээш Россиянын улустарын демиселин, немец-фашисттик эжелекчилерге удур Ада-вурттуң Улуг дайынын чылдарында ССРЭ-ниң улустарынын эрес-маандыктыг чоруун тодаргай көргүскен турар фотомонтажы кылдыр. Бистин

чуртвуска коммунисттик нийтиледип тудуп тургузары дээш демиселге Совет Эвилелинин улустарынын күш-ажылчы найралын база көргүскен турар.

ТУРАН. СЭКП-ниң Би-Хем райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи Туран хоорайнын агитаторларынын чөвүлел хуралын эрттирген. Чөвүлел хурал агитаторларын мурнуга Украинаның Россияга катап катышканынын 300 чыл болган оюун алдарлыг хүнүне таварыштыр ажылчы чоңнарын ортузунга тайлыбыр ажылдарын калбартырынын сорулгазын салган.

Агитаторлар болза, Украинаның Россияга катап катышканынын 300 чыл болган оюун дугайында СЭКП Төп Комитетинин, ССР Эвилелинин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ССРЭ-ниң Дээш Советинин Президиумунун доктаалын район төвүнүн чоңуна таныштырып бээрлер.

СЭКП-ниң райком лекцияларын, беседаларын болгаш илеткелдерин тематикаларын чогаалдып кылдып турар. Партия райкомунун төлөөлекчилери эң чокук хүнүндө колхозтарга баргыдаш, шыларангай төгүлүг болушкун болур Совет Эвилелинин бүгү улустарынын улуг национал байырлалын дугайын колхозчу суурларын ажыл-ишчилеринге таныштырып бээрлер.

Часка белеткел

БАЙ-ХААК. Таңды районун мурнакчы көдээ ажыл-агый артельдеринин колхозчулары келир чылын көдээ ажыл-агыйнын бүгү культуранында байлак дүжүттөрин алыр дээш часкы тарылгага идекпейлге белеткенип турар. «Кызыл партизан» артелиниң хову бригадаларынын кежигүнери бо хүнүндө оны күженишкенин-биле ажылдап турар. Олар социалисттик чарышты калбарканынын түнелинде кыска хуусаанын иштинде үренин фондударын урарынын планын барык ийи катп ажырганнар.

Колхозчу ажыл-ишчилеринин үренин белеткеп урарына Бай-Хаак МТС-тин механизаторлары улуг дузаны көргүскенер. Үренин арылаар ОС—3 деп машинанын машинистин Кожуховский биле тракторист Залуцкий анаа ажылдап тургаш, оларга доктаатынган бугурулге онаалдарын ийи катп ажык күтүседип тургаштар.

Артелиниң баштаар чери ажыл-агыйнын картофель үренинери биле эң чокук үенин иштинде долдур хандырар дээш бүгү хемчеглерин ап турар. Колхозтун агроному эш Смирновтун инициативасы-биле көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүнеринден картофель үренини чээп

алыр чорукту организастан. Ол хемчегте бир дугаарында 70 харлыг колхозчу Евсенько катыжып киргеш, иштинин кадагалатынга 10 центнер картофельди, оон огул Илья 5 центнер картофельди чедирип дузаганнар. Шап ындагы арга-биле 3 хүнүренин дургузунда 10 тонна картофель үренинин белеткээ.

Колхозта удобренилер чылдазын база организастан. 35 центнер куш өдзөн болгаш 25 центнер хүлдү белеткээ. Таваа шөлүчө мал өдзөн лыка хөйүн үндүргөн.

Ленин аттыг болгаш Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артельдери часкы тарылгага база калбаа-биле белеткенип турарлар.

Чоокта чаа Бай-Хаактын машина-трактор станциязынын делгерейг чөвүлели ажылдап эрткен. Анаа 80 кижи олорушкан. Оларнын аразында колхозтар даргалары, хову ажылынын мал ажылынын база трактор бригадаларынын бригадирлери, көдээ ажыл-агыйнын тускай эртемнигилери бар. Ук чөвүлелге часкы тарылгага белеткелди күштелдеринин, мал кыштагындагышкынын чедишкенин чорударынын талазы-биле, СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын ботандырарынын талазы-биле тодаргай хемчеглерин айтыркан.

Чарыштын мурнакчылары

САМАГАЛДАЙ. Трактор паркынын болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынын септелгезин эң дүрген бедик шынарлыг чорудар дээш чарышка Тес-Хем МТС-тин механизаторлар коллективинде бирги черни эштер Кыштыг-оол, Суоров болгаш Фомин ээлеп турар. Олар онаалгалары дыка ажык күтүседип, ажылдарын эки шынарлыг хандырып турар.

Чоокта чаа Совет Армиянын хүрээленинен келген эш Чооду механизаторларын найралдык өг-бүленине киргеш, ам тракторлар септел, нормазын 120—130 хуу күтүседип турар.

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумуну соонда хөй-хөй механизаторлар колхозтардан келгилээш, Самгалдайда шуут чурттай бергенер. Ленин аттыг ажыл-агый артелинен

келген, трактор бригаданын бригадир эш Кыштыг-оол, Сталин аттыг колхозтан келген тракторист эш Далчин олар эки квартираларын алгылааннар.

БҮРЕН-БАЙ-ХААК. Каа-Хем районун «Большевик» көдээ ажыл-агый артели бо чылын чеди чыл школазынын бажынын ажылдап киирип, чуртталга бакынарнын туткулаан.

Ам тудугта хереглээр ычтарын дүрген темпи-биле белеткеп турар. Бо талазы-биле 12 кижи ажылдап турар. Колхоз төвүнчө болгаш мал ажылынын фермаларына 800 кубометр ыяшты сөөртүп чедиргилээ. Ыяш белеткелдинде комсомолчулар Уткан-оол болгаш Ынаажык үлөгер лиг ажылдап турарлар. Олар ажыл нормазын үргүлчү ажык күтүседип турар.

Өөренип турарлар

Улуг-Хем районун Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде агротехниктиг курстун кичээлдери эки чоруп турар. Ында 20 ажык кижи өөренип турар. Курстун удуртукчуу эш Дорощева кичээлдерге ыкк белеткенип, ангы-ангы темаларын диктанкчыларга кончуг билдирип кылдыр тайлыбырлап, көдээ ажыл-агый айтырыгларынын талазы-биле дик-

накчыларын салган айтырыгларында долу харыларын берип турар. Кичээлдер болган санында-ла колхозчулар боттарынын ажылынын дуржулгазын солчуп турар. Ол чорук колхозчу ишчилерин күш-ажылынын бугурулгучулуг болур чорунга улуг идиин берип, херек кырында боттуг үрө-түнелин берип турар.

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Пропагандист Конгул-оолдун бөлгүмүндө

Ажыл хүнү доозулган. Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун баштаар чер бажыныннын делгем, чырык болгаш чыгыг өрээлдеринин бирээниге партия төөгүзүнүн «Допчу күрзүн» өөренир кол хевиринин бөлгүмүнүн дыннакчылары чыгып келген. Ол бөлгүмүнүн пропаганда эш Конгул-оол.

Бөлгүмүн 15 дыннакчылары, мурунку эрткен кичээлдер-биле бир дөмөй, барык шупту келген. Чөптүг чылдагаанга таварышка чүгө ийи кичи келбээн. Өөредилге чылы эгелзден бээр аңаа чангыс-даа кичээл үстүп кербээн.

Колхозтун партия эге организациязы, оон секретары эш Конгул-оол өөредилге чылыга белеткелдин хүнеринде-ле бо талазы-биле бодамчалыг ажылдап эгелзээн. Бөлгүмге өөренирнин күзээн коммунист, комсомолчу болгаш партия кечигүнү эвес активчи кичи бүрүзү-биле тускай беседаны кылган, оон билинин деннелин, ном-биле ажылдап шыдаар арталынын баш бурунгаар тодараткан. Бүгү-ле 15 дыннакчылар доозазы өөредилге ному-биле, конспект кылар, бижилге чорудар кыдырааштар-биле болгаш караандаш-биле бурун хандыртыган. Колхоз баштаар черинин бажынында эи таарымчалыг өрээлди кичээлдер эртериринге белеткээн. Ында стол, сандай, чырыкты четчир.

Ам 13 дыннакчылар ол чыгыг таарымчалыг өрээлде тоннарын ужулгаш, кыдырааштарын, өөредилге номнарын мурунуга аждып салгаш, столдар артынга олурупканы бо.

Бо хүн ноябрьнын сөөлгү хүнеринин бирээзи. СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шийтирлеринин талазы-биле семинар кичээл эртип

турар. Мал ажылынын хөгжүлдезинге хожудаашкынын болдурупкан чылдагааннарнын дугайын доктаалда айтыканынга даангаш, бодунун тэрээн облазынын, бодунун колхозунун амыдыралында чижектерин хереглеп тургаш, колхозчу коммунист эш Кечилек дыка тодаргай чугаалаан. Мал ажылын дүрген көдүреринге ажылгап болур төттүмүс болдунар аргаларын ол илереткен.

—Тэрээн чуртка элбекшилдиг хөй зытти, дүктү, сүттү, саржагы чоокку үенин ишинде берип шыдаптарывысты айтып турар улуг перспективаны биске сентябрь Пленумунун шийтирлерин аждып берген—деп эш Кечилек чугаалаан.

Боду ажыл-агый эргелекчизи болганда эш Кечилек колхозтун күрүнеге дужааган таразынын, эддинин, саржаанын, дүгүнүн хемчээлинин талазы-биле саннарнын дыннакчыларга көргүсөн.

—Күрүнеге дужааган кедээ ажыл-агый продукциязынын хемчээлинин талазы-биле бистин колхоз районда бирги черин ээлеп турар. Районун бүгү колхозтарынын дужааган таразынын төрттүн бир кезин бистинге онаашкан. Эйт, дүк, сүт дужаарын үе санашкан бис, ыңчаарга зытти эртен чылдында 4600 кг хөйчү, а сүттү пландан 3125 литр артыкка дужааган бис. Келир чылын бистин эйт, дүк, сүт дужаары-выстын планы 20—25 хуу өзөр ужурулуг, чүге дизе күрүнегин биске мөңгөзү-биле быжылаан черинин хемчээлин гектарлап барымдалаар төлээде ол өзөр ужурулуг. Ам мал ажылын хөгжүдериинин талазында абытлатынмай турар курлавырлар билте аажок хөй болгай.

Беседаже өске дыннакчылар кичи

рипкен. Тудуг бригаданынын бир хөгжүгүнү сентябрь Пленумунун доктаалы үнген соонда колхозчу тудугчуларда болуп турар күш-ажылчы улуг көдүрүшкүнүн дугайын чугаалаан. Бригада ам үеде чангыс аай кылдыр тудуп турар ызаа кажазынын айт кажазынын тудуун доозар чыган турар. Сентябрь Пленумунун шийтирлерин боттандыраарыңче колхозчуларын соругаларын дугайын ховуну 2-ги бригаданынын бригадирин эш Седив чугаалаан.

Семинар эртен соонда пропагандист дараазында болур кичээлге өөренир теманын талазы-биле кирдиле беседа кылган. Бөлгүмүн удуруткучу, партия эге организациязынын секретары эш Конгул-оол бодунун пропагандист хүлээлгезин эки күүседип турар. Бодунун ол хүндүлүг болгаш харысалгалыг херээнге ол кончуг ынак. Областын партия школазын ол 1952 чылда дооскан, бодунун билгилерин үргүлчү бедидип ал турар. Бөлгүмүн кичээлинге конспект азы тезис-план чокка ол каян-даа келбес.

Политиктиг өөредилгенин бөлгүмүнүн эки ажылы оон дыннакчыларынын бүдүрүлгө талазы-биле ажыл-чорудулгазынга бодунун садыларын чедирип турар. Бүгү 15 дыннакчылар бүдүрүлгенин мурунакчылары болуп, кичи бүрү ажыл нормазын 130—180 хуу күүседип турар болгаш олар кедээ ажыл-агыйнын улам ыңай хөгжүдөр, совет кижилеринин материалдыг чаагай чоруун улам чечектелдирер талазы-биле партиянын үндүрген төөгүлүг шийтирлерин амыдыралга боттандыраарынга кичи бүрү салышкынын болуру шийтирлг.

А. ЛЕПЕШКИН.

Тыва автобазанын совхозтар-трестизинде вулканизатор болуп ажылдап турар СЭКП кечигүнүнүн кандидаты эш В. Н. Савинов бүдүрүлгө нормазын ийи ажыг катап күүседип турар.

Чурукта: вулканизатор эш Савиновтун машина дугуяунун камерин септеп кылгаш, ону дужаарынын бетинде хынап тураары. Оон кылган ажылынын шынары үргүлчү кончуг эки болур.

Чуруу С. Феоктистовту болгаш Г. Сирутинни.

Малчынарнын дуржулгазын калбартыр

Улуг-Хем районун колхозтары 1953 чылда чыгыг өстүреринин планын 116 хуу, мыйныгы бода малды —99 хуу, шээр малды—105 хуу, хаваанын—162 хуу күүсеткен. Бо талазы-биле «Партиянын XIX съездизи» база «Күш-ажылдыг хостуу» колхозтар эң бедик көргүзүлгелриг болган.

Малчынар ортузунга ажылдаар, мурунакчыларын дуржулгазын калбартыр чорук чугула. «Күш-ажылдыг хостуу» колхозтун чыгыгчызы Т. Бюрбүжүктү кадарган малы ам 178 чедир өскөн. Бо чылыг тэрээн 59 бөлериин кулуунарын ол шуптузун өстүрүп алган. Ол колхозта А. Блинова, «Партиянын XIX съездизи» колхозта К. Манжапал ышкаш мурунакчы малчынарнын хөйү демделеп болур.

Малды эзери оон чаш төлүн менди алдырында, ылангыя амгы кышкы үеде кол кичээниги мал ажылычы угландыраар чугула. Зооветеринария ажылдакчылары, партия, совет организациязлар болза, малчынар ортузунга ажылды амгы өскелдерин деннелинге бедидер херек.

Х. ТЕМБИРЕЛЬ.

Район Совети үлетпүр бүдүрүлгелерге удуртулгазын экижидер

Калбак хереглелдин үлетпүр баараннарын бүдүрерин калбартыр, оларнын шынарын экижидер база чурт үлетпүрүн хөгжүдөр сорулгача холбаштыр ук айтыргыны Каа-Хем районуну ажылы чоннар депутаттарынын район Советинин VI сессиязы чугаалашкан.

Районда чурт үлетпүр сөөлгү чылдарда сайзырап, бүдүрүлгелерде күш-ажылдын бүдүрүкчүлүү өзүп турарын сессия демделзээн. Сарыг-Септин үлетпүр комбинаты мяш чондурар, хоюлгаар база туйбу хөптээр станоктарын алган, оон ыңай пилорама, локомобиль бар. Ол техниктиг чепсегелди ажыглаары элзэн экижээн.

Районда чуртка улуг ужур-дузалыг бүдүрүлгелер бар. Оларнын берип турар продукциязы өзүп турар. Копту бүдүрүлгези Бүгү-эвилдин ийиги шаанналын алган. Районун үлетпүр комбинаты СЭКП обкомунун болгаш облүкүскомун шилчир кызыл тугу-биле шааннаткан. Комбинат 1953 чылдын бүдүрүлгө планын 116 хуу күүсеткен. Продукциянын бот-үнезин 8,6 хуу чыгыткен. Сизимниг мяш ажыл-агый чери эки ажылдап турар.

Бүдүрүлгөде стахановчуларын болгаш шалымчыларын саны өскөн. Ылангыя Копту бүдүрүлгезинде эштер Долгай-оол, Космачев олар бүдүрүлгө нормаларын үргүлчү 120—150 хуу күүседип келгенер. Сизимде мяш белеткелдин черинде ажылчынар эштер Губин, Миков, районун үлетпүр комбинатында дарган Ворошилов, туйбу хептекизи Глушкова, столарылар Килин, Коряных хүн бүрү ажыл нормаларын 120—140 хуу чедир күүседип турарлар.

Оон ыңай чурт үлетпүрүнүн ажылына удуртулганы район Совети четпес хандырып турарын ук сессия демделзээн. Бүдүрүлгелерин мурунакчыларын дуржулгаларын бүгү ажылчынарнын ортузунга непертепейн, эгелекчи саналдарны чор-

гуур үезинде деткивейн турар. Бүдүрүлгелер аразында харылзаа кош-как.

Райкүсском бүдүрүлгелеринин иштики амыдыралын болгаш ажылыны практиказын эки билип удуртурун боттандырбайн келген. Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүү бедидерини, продукциянын бот-үнезин чигелдеринин, бүдүрүлгө күчүзүн чөптүг ажыглаарынын аргаларыннын талазы-биле СЭКП райкому-даа, райкүсском-даа бүдүрүлгелер удуртукчуларынга практиктиг дуза көргүсөйи турарын депутаттар шыгы шыгумчүлзэннер.

Бүдүрүлгелерде ажылчы кадрларнын ажыга доктап ажылдавас, солчур чоруктары үргүлчүлзөвшоол. Ажылчыларнын аждыдаарынга таарымчалыг байдалдар тургустунмай турар фактылар бар. Чижээ, үлетпүр комбинатынын даарынлга пехинде ажылчыларнын ажылдаар стол, сандайлары чедипшес. Кидис идик кылар цехтин ишти дапкыш, арыг агаар чедипшес болуп турар.

Комбинатта үчөт-отчөттүн байла-лы багай тургустунганын, хөргилер чарыгалынын камналгазы экиживейн турарын депутат эш Середкин шүтүмчүлзэн. Комбинат хереглечилерин чыгыгыларын күүседеринин элзээни барымдалавайн турар база хемчээли таарышпас, шынары багай хептерин кылып турар фактылар бар.

Сизимниг мяш ажыл-агый черин транспорт, ажылчы күжү-биле хандыраар дугайында бодунун шийтиринин күүсөлдезин райкүсском эки организаставаан. Ылангыя Федорова, Бүрөн-Хем суур Советтери (даргалары эштер Дмитриев, Базыр-Сат) ол бүдүрүлгө аытбар болгаш ажылчынар чорударын боттандырбаан.

Сессия болза, үлетпүр бүдүрүлгелеринге удуртулганы экижидеринин, бүдүрүлгелеринин ажылын эде тургузарынын практиктиг сорулгаларын айткан шийтирин хүлээп алган.

С. МААДЫ.

Партийжи удуртулганын эки түңнели

Сүт-Хөл районун «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артели ол районда улуг колхозтарын бирээзи. Ында партия эге организациязынын секретары эш Ортун-Назын. Партийжи амыдыралга үр чылдарда киржи келген дуржулгалыг коммунист, ол колхозтун партия организациязынын ажылын багай эвес удуртуп турар.

Партия организациязы артель ажыл-агыйынга партияны контрольду эки тургускан. Колхозчу амыдыралдын чугула айтыргаларын коммунистернин болгаш партбюро хуралдарын ай санында үргүлчү планнын-биле чугаалажып келген.

Тос айларын дүргүзүндө партия хуралын 9 катап, партбюро 10 удаа чыылдырып, аңаа 29 айтыргаларын чугаалашкан. Ылангыя оон ишинде колхозта агро-зоотехниктиг өөредилгенин чоруп турар байдалы, анык коммунистер-биле ажыл, колхозтун комсомол организациязынын ажылын дугайы, үндүрген шийтирлерин күүсөлдези

база идеолоттуг ажылдын, колхозчу ажыл-агыйын эелчеглиг сорулгалары болгаш өске-даа чугула айтыргалар бар. Хуралдарга шүтүмчүлелди болгаш бот-шүтүмчүлелди калбартып келген.

Шийтирлерин күүсөлдези дээш организастыг ажыл элзэн экижээн. Оон түңнелинде, 1953 ажыл-агый чылын ук колхоз чедипширин эртерип турар. Күрүнеге дүк, зыт, саржаг, тараа дужаарынын планнары бүрүнү-биле күүсөтинген.

Тудуг бригаданы эки ажылдап турар. Бо чылын чурталганын 20 бажынарнын тудар планын, ам 18 бажынар тугунган. Колхоз баштаар черинин ажылдаар 4 өрээл бажынын тудуу доозулган, кедээ магазынын чаа бажынын туткан.

Колхоз тарадан багай эвес дүжүттү алган. Коммунист эш Чыртак бодунга быжылган 73 гектар черин га бүрүзүндө 12—14 центнер тарааны алган.

Мал кыштагладышкынынга белеткек чогуур үезинде доозулган. Дөрт чыл дургузунда хөй малдап келген эш Серен ажылдын эки түңнелин көргүзүп, областын хүндүлел самбыразынга илеретинген.

Коммунистернин болгаш колхозчу активтин политиктиг өөредилгези бо өөредилге чылында организастыг эгелзэн. Ийи политшколаларда 28 кичи неделя санында бир удаа кичээлдеп турар.

Бижик билбес чорукту узуткаарынык болгаш бажикти биче билдирерин өөредиринин 3 бөлгүмүринде 63 кичи доктаамал өөренип турар.

Партия организациязынын болгаш колхозтун баштаар черинин сорулгазы болза, чедипширинин быжыг лавышаан, чамдык четпестерни шийтирли-биле узуткаары, ук колхозтун ажыл-агыйын мурунакчы колхозтарын деннелинге чедир көдүрери болур.

С. КУДЕРЕК.

Агитатор, мону беседаңга ажыгы!

Өңнүктернин караа-биле

Москва областын колхозчулары-биле украин колхозчуларын чаа-жы ийи улустарын бузулбас акы-думалышкы найыралын илереткен турар кайгамчыктыг чанчыл болу берген.

Бо чанчакан чарыше Киев областын Переяслав-Хмельницкий район база кирпкен.

Бо чылдын чайында районун бөдүк колхозчулары боттарынын орус өңнүктери-биле сырып харылзааны тургузар, ажыл-агыйын башкараарынын мурунакчы методтарын слардан өөренип алыр, бот-боттарынга дузалажылганы таарыштырып алдыр дээш Можайскиге чорааннар.

Переяслав-Хмельницкий районун көдээ ажыл-агый мурунакчыларын чөвүлөп хуралына ол дугайын сагынмышаан, партиянын Можайск райкомунун секретары Фелор Павлович Копылов мынча дээн:

—Бистер шуптузу украин аалчыларынстыг келгенинге чрээвистин ханзында өөрзэй бис. Ады бүгү чуртка билдингир Елена Сергеевна Хобтаны, адын болгаш ажыл-херектерин база биче эвес билдиривис Илья Петрович Бережной, Пётр Фелорович Шулгыны болгаш переяслав-хмельницкийжилерин өскө-даа бүгү төлээлекчилерин бодуустун аалчылык көргөнивиске өөрзэн бис. Ынчаарга силерге чугаалаксаан чүөм бар,—оңу элчоксуммай дынч көрүңер.—Можайск районун удуртукчулары аалчыларын чедип келгенин чылдагааны-биле колхозтарда ажыл херек кошкай бээр эвес деп бодап турганнар. Үе кончуг изиг турган-на болгай—сиген келзидеи, кышка мал чемини белеткели.

Бис алдапкан бис, ханзы-биле алдапкан бис деп чүвени улуг күзөлдүн-биле минип көрөй. Украинадан делегациянын келгени бистин колхозчуларывыстын ортузунга кайгамчыктыг көдүрүшкүнү хайыдырган, колхозтарга сагылга-чурум быжыккан, ажыл каянгызындаа-даа артык шапкын чорупкан. Бистин районнарывыстын аразынга чардынган социалистиг чарыштыг керээзи ол көдүрүшкүнү быжыктарган. Ажаап алышкын кампаниязынын биске берге болганы силерге билдингир болгай. Ынчалзажок ажаап алышкыны эки дооскан бис. Украин найсылалдан улуг ырак эвесте турар ында-бир колхозтарда эре-ажыктары силеринден, бүгү Тэрээн чуртун эрге-ажыктарындан чарылбас өңнүктеринер силерин хайгаарап турар деп чүвени чангыс ме-дереп билдир безин ол хире күштүдүр, көрүңер даан!.. Ам силер бисти тэрээн акы-думаларыңар дег кайгамчык чыгыг хүлээп алдыңар. Ынчангаш Москваның-даа чанында, Киевтин-даа чанында—чангыс өг-бүлө, чангыс бажың деп чүвени бистер шуптузуу база катап ханзы-биле билип тур бис.

Украинада черле аалчылар хүлээп алдырынга ынак болгаш ону билдир-даа. А орус кижилерге ужуражып турда Украинанын делгем болгаш өөрүшкүлүг хүндүлзөөчү чоруу онза аяныг шичи кирер. Кады демиселди чүс-чүс чылдары болгаш иштин херек дээш төккөн хан акы-думай ийи улустарын найыралын каннаан.

Можайскин «Бородино» колхозунун даргазы Елфин Гаврилович Яковин колхозчуларга мынча дээн: —Бородино шөлүнде гранит турас-

каалдарда совет украин дайынчыларын аттарын силлип тургаш кылган. Олар каян-даа уттинмастар. Фашист эжелекчилерден Переяслав-Хмельницкийн хостадыры дээш тулуучушуннарга өлгөн дайынчыларын акы-дума хөөрүңге чекек ве-иогун салып тура, Можайскинин Ленин аттыг колхозуун партия организациязынын секретари Леонид Герус караанын чажын чоткан. Аалчылардан бир-ле кичи мынча дээн: —Маңаа оон думазы өлгөн...

Можайск делегаттарынын бирээзи: —Найыралдажыраа карактары хере көрүп алыр херек—деп чугаалаан.

Өске сөстөр-биле алырга,—өңнүктеринде эки-даа, багай-даа чүүлдерин бир дөмөй чиди-биле көөр херек. Эки чүүлдерин мектар, оон үлегер алырга, а багай чүүлдерден алдырып алырынга дузалаар—дээни ол-дур.

Чогуу-на шак ыңдыг, ёзулуг найырал Можайск болгаш Переяслав-Хмельницкий районнарын колхозтарынын аразында быжыгып турар.

Москва чанынын делегаттарынын келгенин соонда үенин хөй кезин практиктиг ажыл-херектерге үнген. Аалчылар хөйүн-ле көөрүн, ханылап-ла кирерин, Переяслав-Хмельницкий колхозчулары—хөйүн-ле көргүзүрп оралдашканнар, чүге дээрге чаа келген карак—чидик көсүкү карак ол. Боттарынын болдунар аргаларын санаар болгаш ылавылаар дээш аалчылар-даа, аал-ишти-даа стол артынга холдарында каранаштыг же катап олурбаан дээр! Шагда-ла үе шийтирлел каалкан ыш-каш болган айтыргаларын чаа бол-

гаш дидим шийтирин олар кады чекке катап шак мынчаар тыппаан дээр ону!

Котовский аттыг колхозка аалчыларын, бүгү-ле районга ышкыш, база-ла шак ыңчаар чүрөктин ханызында чылы-биле уткаан. Кыска митингинин соонда ажал-агый көрүлденинче дораан-да далажы берген.

—Шуптузун көөр силер бе?—деп колхоз даргазы Илья Петрович Бережной айтырган.—Бисте ажыл-агый улуг, үени биче эвести негээр апаар.

—Ылавыла шуптузу!—деп аалчылар харылааннар.—Силернин колхозтун дугайын Никита Сергеевич Хрущёвтан дыннаан бис. Чок, үе харамнаган херээвис чок.

Ынчангаш олар мастерскаяларын, складтарын, ажыл-агый херимин дыка хандыр көргөннер.

Ногаа складтарынын чанынга картофель дугайында узун чугаалажышкын болган. Ол айтыргы аалчыларын болгаш аал-иштинин со-чуургалдарын хайындырган, чүге дээрге ында-даа, мында-даа ол айтыргы амынча чедир шийтирлел-тимзэн болгай. Можайск районда картофель дүждүү мындагызында бедик, а мында ону мал чеминге эки белеткеп,—изиткеш, силостап турар.

«Александрово» совхозтун директору зоотехник Ксения Самуиловна Щербаклова Бережнойга мынча дээн: —Биске силернин дуржулганар, силерининге бистин ышкыш, база-ла шак ыңдыг херек болуп турар. Оларын чангыс кылдыр катыштыраалыңар, ыңчан бурунгаарлап чоруу чик болур.

—Дүрген-не катыштырар херек, Ксения Самуиловна,—деп дарга харылаан.—Бисте чүгээр-дир, гектардан-на 131 центнерин алдывас, а эске колхозтарда—чүгө 50—60 центнерин ап турар. Силернин «Бородинонарга» чедир ырак-тыр. Бис

Кежээки школаңы организастаан

Өвүр районун «Коммунизмче орук» колхозтун сууру Арыг-Бажында колхозчуларын бижикке өөредиринин талазы-биле кежээки школаңы организастаан.

Кежээки школада 72 колхозчуларын хаара туткан болгаш оларын бажикти билбес болгаш биче били-

рин барымдалаап тургаш, I, II, III класстарга тус-тус чарган. Оон кичээлери неделяда 4 катап расписаны ёзуугар эртип турар.

Башкылаашкыны ында эге школа башкылары эштер Чозар, Ламалай, Кара-оол олар чордулуп турар.

М. КОНЧУК.

Колхозчу аңчилор

ажыг диния, 3 кишти, 1 күзенин өлүргөш колхозка 3000 ажыг рубльди орулгаан кириген. Ынчангаш олар онаашкан планын күүседип, ам-даа аңгыр ажылын үргүлчүлзөвшоол.

М. БЕГЗИ.

БИСТИН КОЖАЛАРЫВЫСТА

Колхозтун орулгалыг адыры

Горно-Алтай автономиялыг областын Онгудай аймагынын «Октябрь 12 чылы» колхозка чокка чедир-ле нарын дүктүг хойлар турбаан. Хой фермазынга продуктузу кончуг өзөш, тус черниң бөдүүн дүктүг хойлары колдаан турган. Ынаарда хой бүрүзүндөн бир килограмм хире дүк кыргып ап турган. Ооң учурунда, колхоз хой баш хойлууг тура-даа, хой ажылындан өзөш орулга алыр турган.

Хой ажылын ниитинин мал ажылынын бедик орулгалыг адыры кыдыры-биле колхоз каш чылдар бурунгаар хой фермазын бедик орулгалыг хойлар-биле хандыраарынын дугайында улуг хемчеглерни ап чоруткан. Тус черниң хойлары «Алтайская горная» деп чаа уксаанын, чартык нарын дүктүг хойлары-биле солдунууп эгелээн.

Чартык нарын дүктүг хойларын өстүрер сорулга-биле Тенгыниң хой совхозундан бедик продуктулуг бөдүктүг бир каш уксаанын бөдүүн дүктүг хой-биле хайнакташтырган. Бедик продуктулуг кошкарлары тус черниң хойлары-биле хайнактаанын түнелинде колхозка эки уксаалыг анык хойлар тыптып эгелээн. Ол ажал чыл бүрүдө-ле улам эки түнелдиг болуп, хойнуң уксааны экижип келген. Эң эки уксаалыг хойларын тускайлап, азыралын экижитишсаан, ол хойлардан чыл бүрүдө-ле улам эки уксаалыг хойларын ап келген. Ам ол колхозта тус черниң бөдүүн дүктүг хойлары чок. Тус черниң арткаң 20 ажыг хойлары бо чылын күрүнеге дужаар эгт планынга кириштирген. «Октябрь 12 чылы» колхоз ам чүгле нарын болгаш чартык нарын дүктүг алды муң беш үс ажыг баш хойлууг. Хойну баш саны чыл бүрүдө көвүдөп турар. Бо чылын ол колхоз хойнуң баш саны өстүрер планындан 670 ажыг хойну азырап турар.

«Алтайская горная» уксаалыг хойну ортукмак деңизи 53 килограмм, а кошкарларыны—94 килограмм чедир турар. Эң эки уксаалыг хойлар 6-дан 8 килограмм чедир эки шарлыг дүктү берип турар.

Хойнуң уксаазы экижээш тудум-на дүк кыргылдазы көскүзү-биле өзүп турар. 1951 чылда бир хойдан ортумаа-биле 2 килограмм 250 грамм дүктү, 1952 чылда 2 кг. 345 грамм дүктү кыргып алган турган болза, бо чылын хой бүрүзүндөн-не 2,9 килограмм дүктү кыргып алган. 14 койдан турар хой бүрүзүндөн-не 3—4 килограмм дүктү кыргып алган.

Колхоз перспективтиг план өзү-
А. ШИРИН-ООЛ.

Бизик бөлүмүнүң ажылы экижээп

Бай-Тайга районун «Дөң-Терек» колхозунда бизик өөредилгенин талазы биле үш черде бөлүмнерин организастан.

Бөлүмнөрдө шупту 50 кижин хаара тутуулан болгаш оларын ында эгт школанын башкылары эштер Апыш-оол, Кылдаа, Озук оол олар башкылап турарлар. Ук бөлүмнөр өөредилге херекселдери, кичээлдээр бажында ийи каттап өзөшти ап турар. Ол дээрге мадды кедергей доктаамал өзес чөмгөрүп турарынын түнелидир.

Можайскиден келген аалчылар Переяслав-Хмельницкий районун мал ажылынын продуктулуун көдүренинге шаптык болуп турар кол чылдагаанын дораан-на өйдүктүрүп тыпканнар.

Районда чөм суурну дыка быжыткан. Чүгле шыктыг чөмнөри бөзүн бүгү мышка эңир чылдымыдан 10 муң тонна хөйнуң бөлөткөн. А сүт саалдазы черле элээн чаыс болуп турар.

Молотов аттыг колхозта аалчыларын болдунар аргалар-биле херек кырында боттуп байдалдын аразында улуг ылгавыр дыка кайгаткан. Мында тараа, ногаа болгаш техниктиг культураларынын дүжүдү эки, мал чөмнө хөй, фермада инектер эки уксаалыг, —а сүт өзөш.

Чугаа инектерниң аттарынын кырында кылдыр таблицалар дугайты эгелээн. Ындыг таблицалар чок болган. Саанчылар эң дээр инектерин-даа, чөм таарыштырлазында, инектерниң берип турар сүдүнүң чижээни бөзүн билбес болганы ооң соонда илерээн.

—Инектерин каш каттап сугтарып турар силер, чө?—деп Можайск МТС-тиң кол зоотехниги Мария Петровна Иванова айттырган.

—Анаа-ла өйүндө, хонукта ийи удаа,—деп саанчыларнык бирээни харышсаан.

—Чогуң мыка үелерде?

—Эртен 8 шакта, кажан ажылга келгенинсте, а ооң соонда—хүндүсү-күнүң 4 шакта.

Мария Ивановна харын-даа эпчосуна берген:

—Чө канчап ындыг болуп боор? Инектер 16 шак иштинде суксун ишлеп турар ышкажы! Ооң чүп сүт саалдазынын дугайын чугаалап болуру!

Л. ЛИМОНОВ,
М. СТЕПИЧЕВ,
Киев областын Переяслав-Хмельницкий району,
1953 ч. декабрь.

гаар 1954 чылда хойнуң баш бүрүзүндөн 3,2 килограмм, 1955 чылда—3,8 килограмм чедир дүктү алыр деп турар. Хойнуң уксаазы экижип, продуктулуун улгаткан тудум-на колхозтун орулгазы улгадып турар. 1951 чылда хой малдан 142,423 рубль орулганы алган болза, 1952 чылда мал ажылынын ол адырындан алган орулга 200 муң рубль чедир өскөн, а бо чылын чүгле күрүнеге дужааган дүктөн 367 муң рубльди алган. Ниитизи-биле алырга, колхоз бо чылын чүгле хойдан 490 муң рубль ажыг орулгалыг болуп турар. Хойнуң баш санын өстүрүп, ооң уксаанын улам экижидип, продуктулуун улгатырбышаан, мал ажылынын ол адырындан колхоз 1955 чылда бир миллион ажыг орулганы алыр.

Колхозтун хой фермазында зоотехника эртеми-биле чөпсөглөнгөн, мурнакчы дуржулгалыг доктаамал кадрлар ажылдап турар. Колхозчу малчынар көдээ ажыл-агыйнын тускай эртемнигеринин удуртулгазы-биле чөл бүрүдө ноябрь айда төрүүр хойну тарып эдирштирип турар. Ынчангаш хойнуң төрүдөзүн апрельде массалык-биле болуп. Ынчан төрүтүнгөн хураганнар кышка чедир эки семирип, 7—8 ай өзүдө-ле уккуражып, кыштын берге үеинде когааран чорукка таварышпайн турар.

Чайгы оарладышынын үезинде хойнуң эки оң-биле, сүт-биле хандырып, серин тайгаларда малдап турар. Кышкы үедө чыгып, чырык, үлегерлик кажаларда четчир санын чөм-биле азырап турар. Колхозчу малчынар бүгү күжүн, билин хой мал ажылын хөгжүдериңге берип турарлар. Малчынарнын иштинден Янгур Питешева, Паша Чурмешева болгаш Кару Сюношев олар боттарынын хүлээлгезин эки күүседип турарлар. Колхоз баштаар чери малчынаарнын күш-ажылын улуубиле үнелеп шанаан. Бо чылын малдын баш санын өстүрер планын ажыг күүседип, продуктулуун көвүдөткөн, семиртилгезин экижиткени дээш Питешева, Чурмешева болгаш Сюношев оларга чүгле немелде төлөвир кылдыр 15—30 чедир хураганнары берген. Өске малчынар база 6—10 хураганнары алгылаан.

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиянын Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун шийтпиринин негелдерин хуусаа бетинде амдыралга боттандырар дээш колхозчу малчынар бүгү күжүн салып турарлар.
А. ШИРИН-ООЛ.

Бижикчилерниң чагааларындан

Көдээ чонга бараан садыглашынын чөптөгү чөптөгү садыкчы кадрларнын харысалага чогуң база чонга ээлдек өзезин илереткенин ажылчы чонун чагаалары редакцияга хөй кээп турар.

Улуг-Хем районун Ийн-Талда Жданов аттыг колхозта эш Кара-Хунаны бижип турары болза, колхозта майгын эргелекчизи эш Изметьев колхозчуларнын негелдезин чөптүү-биле хандырабын турар. Магазинде шай, дус, кээшпе чижектиг барааннар өзөш, ылангыя соңга шилин, бажык иштинин херекселдерин барык сатпайн турар. Чамдык чугула барааннар келирге ону таныш көрүштеринге чажыды-биле салдытар. Магазинге келген ак далган биле кара далганын холааш чогуур өртөндөн 40—50 копейк улгатыр салып турар. Херекселчилерге ээлдек өзес догун.

База-ла ол районун Хайракан сумузуна Калинин аттыг колхозта майгын эргелекчизи эш Зоя Шатрина орта ажылдавас, үргүлчү магазин хадгындак турар. Хүндө 2—3 шак иштинде садыглаар, ырак черден келген херекселчилер манай чадааш, куруг чана бээр чүлдөр хөй. Чамдык кижилерин чөптөс байдалдарын ажылгап алгаш барааннын өртөөн улгатырар азы ашазынын артынын чандырып бербес, спиртке сүт холуп алгаш садар, ол ышкаш келген барааннары хостуг сатпас чок болза төрөл барымдаалап садар.

Садыгнын ажылы ындыг байдалда турда, суму Совети хемчег албайн турарын эштер Борис Мишин, М.

Мурнакчы садыгы

Херекселчилерниң негелдезин чөптүг хандыраарына Өвүр районун Саглы сумузуна майгын эргелекчизи эш Биче-оол бүгү күжүн салып, кызымаккай ажылдап турар. Чонунуң кол хереклел барааннары магазинге үргүлчү кирип турар. Магазинниң ишти арыг-силг, чыгып, барааннары кончуг эки корум-чурумуң кылдыр чыксаап делээч.

Анык садыкчы эш Биче-оол бөдүнчү хүлээлгелин ажылынга мергежилни бедидип, ай, көвүртал санында бараан саарылгазынын планын үргүлчү ажыг күүседип турар. Хуучуларнын ортузунга массалыг ажылды чорудуп турар.

Колхозтун дузалал ажыл-агыйын улам хөгжүдөр

Колхоз бүдүрүлгезинге ногаа ажылынын чугулазын айттышаан, ону улам хөгжүдериң партия болгаш чааа үнелеп турар. Ногаа тарылгазын калбартып, үнүштүү бедидер дээш Бий-Хем районода «Кызыл тараачын» колхозтун ишчилери келир чылга хынамчелдыг белеткенип турар.

Картофельни үрезин бар, ногаанын четчелеп ап турар. Ол ышкаш шөлдериңи уабренелээринге өдөк, хүл болгаш өске-даа чүлдөрин чып турар.

Кадрларнын билин бедидер айттыргыны колхоз баштаар чери кол чергенин кылдыр көрүп турар. Хову бригадазынын ногаа звенозунда тускай бөлүмүнү организастан, мында кичээл вторник санында доктаамал болуп турар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Бараан садыглашынын экижидер болгаш чонун негелдезин хандыраар

Өмчөштүг хурадан илерээни

Чаа-Хөл районун херекселчилер ниитилелинин өчөт соңгулдалыг хурамынга районун садыг ажылында ч өтпестерин илереткен. Районун девискээринде 11 садыг четкилери ажылдап турар. Олар чонун негелдезин чөп хандыраарынын сагыш салбаанындан үшкү кварталда бараан саарылгазынын планын чүгле 89,8 хуу күүсеткен.

Районун баштаар черинде болгаш көдээ майгынарда улуг четпестер болгаш чазыглар барын эштер Бимый-оол, Ону, Өлөй чиди-биле илереткенер. Районун баштаар чери, даргазы эш Лапшаков, садыг килдизинин эргелекчизи турган Журавлев көдээ майгынарже бараан үндүрерде чонун негелдезин өөренип көрбөс, эрентей өзү барымдаалап хуваап турар болгаш калдык барааннары херекселчилерге дүрген чедир деп чүвени эки билбейн турар. Чонун калбак херекелелин барааннары шай, тапкы, дус, оттуг ыяш, пөс аймаа болгаш өске-даа барааннар складтар иштинге сайгарыга чок чыдар.

Садыг шугумунга ажылдаар кадрларын ажылчы мөзү-шынарың барымдаалап шилип алыр, база ажылдап турар кадрларын өөредир талазы-биле райпо баштаар чери кончуг багай ажылдап турар. Ооң түнелинде херекселчилернин мурнуңга бараан болуп шыдавас ээ-харысалага чок, арагалаар, өрө-самчыдал кылдыр кижилер садыг шугумунда ажылдавышаан турар. Ак-Тууг сумуда Ленин аттыг колхозта майгында садыглап турар Байков ажылынга ээ-харысалага чок, үргүлчү арагалаар, садып алыкчыларын бак сөглээр, күштээр. Магазинниң ишти хирлиг, барааннары хир, довура дүй алы берген. Хереме сумуда садыглап турар Окунева мурнунда өрө-самчыдал кылып турган, ам үшкү кварталда 5 муң рубльди ба-

рааннары самчыдаан. Самчыдагынын хөрөңгилерин хавырып алыр ажылды кончуг багай чоруткан, 127,002 рубль ам-даа самчыдакчыларын кырында. Район төвүндө столочаяга кол повар турган Персунова 2900 рубльди самчыдааш дөзө берген.

Районун колхозчуларынын болгаш ажылчы, албан-хаакчыларынын материалдыг болгаш культурулу негелдезин хандыраар талазы-биле райпо баштаар чери кичээлге салбаан. Белеткел конторазынын багай ажылдааны-биле көдээ ажыл-агый продуктуларынын белеткели күүсетиниз. Белеткел конторазынын директору эш Ирил, склад эргелекчизи эш Калугин үргүлчү арагалап турар, харын үшкү кварталда Калугин 1400 рубльди самчыдаан.

Райпо баштаар чери көдээде лангы комиссияларын удуртпаан, ревизия комиссиязы ажылдаваан. Районун чамдык ажылдакчылары көдээ майгынарже чоруткан барааннары соондан сүрүп чөдө берген, албадап тургаш садып ап турган. Чоокта чаа районун бараан складын эргелекчизи Смольников Кара-Тал сумуда майгыне костоюм материалы 3 метр пөстү чорударга, ону Грудинин менээ сат деп албадап тургаш садып алган.

Аш-чөм кылып турар бүдүрүлгелерин кылган продукциянын шынары кончуг куду. Хөй-ниити чөмнө-биле черлеринин ажылын экижидер талазы-биле ажыл чорутуумаан. Социалисттик чарышты калбартпаан, мурнакчы дуржулгаларын непертепейн турар.

Илеретинген четпестерин дарый узуткап, ажылчы чонун өзүп турар негелдезин хандыраарыне болгаш садыг дугайында партиянын болгаш чазактын доктаалын күүседиринче бүгү күштү угландырар ажурлууг.

Д. КҮНЗҮН.

ШКОЛА АЖЫЛЫ САЙГАРЫЛГАН

Дус-Дагнын Торгалыг чады чыл школанын директору турган Чылбак-оол үргүлчү арагалаар, ооң уламындан бо өөредилге чылынын баштайгы улдунда чүглө өөредилге-кижизидилге өзөс, өске-даа ажылдары сандаргай байдалче шилчезин турган.

Мораль талазы-биле будалган Чылбак-оолду ажылындан дүжүргөш, Торгалыг чады чыл школынын директорунга районун дуржулгалыг башкызы эш Сюндюпту томулган. Башкылар коллективинге ол даянышсаан, школанын бүгү ажылын кыска үениң иштинде чартыг эде тургузуп шыдаан.

Өөредилге-кижизидилгенин класста болгаш ооң дашкаар-даа ажылдары экижээп. Бо талазы-биле школада комсомол болгаш пионер организацияларынын ролу бедез, школанын ниити база класстар аайы-биле чыратынып турар хана солунчы үргүлчү үнүп, школада өөреникчилерден тургустунган бот-тыныгы уран-чүлдүн болгаш өске-даа бөлүмнери доктаамал ажылдап турар.

Школанын өөреникчилеринден 110

уруг күрүенин бүрүн хандырылганында, ынаага интернатта ол талазы-биле байдал таарымчалыг тургустунган. Ооң эргелекчизи эш Тутатчикова багай өзөс ажылдап турар. Ол ышкаш башкылар коллективинин талазындан ада-неини ортузунга ажылды мурнукузуңдан ыргата экижиткен.

Политиктиг болгаш методтук билигин бедидеринге холбошкан айттыр башкыларнын мурнунда кол чергенин кылдыр тургустунган. Школанын башкыларындан 7 кижини Кызылдын башкы училищезинин заочниктери, олар дужааза чогуур эртемнереңге эки белеткенип турар. Ол ышкаш башкыларнын методтук катыжылгалары үргүлчү болуп турар.

Бо бүгү ап чоруткан хемчеглеринин, ылангыя ажыл-ишти организастиг удуртулганын түнелинде Торгалыг чады чыл школынын ажылы дээр районда дээр школаларнын кеңелинге чедир оодон. Моон соңгаар өөредилге-кижизидилге ажылы улам экижидери дээш эш Сюндюп мергежилдиг ажылдап турар.
Д. ШАГДЫР.

Ада-иелер-биле ажылды дыңзыдар

Эрзин районда «Кызыл сымдыс» көдээ ажыл-агый артелинин колхозчузу Сандыптын үш уруглары өөренип турар: ийизи район төвүнүн школында, бирээзи колхозта эгт школада. Уругларынын билигин эки шингээдип алырынга ол улуг кичээлгеини салып, оларнын культурулу ажы-чанындан эгелээш хөпсанын таарымчалыг болууларынга чедир үргүлчү хайгаарал турар.

Колхозчу Сандып чүглө эгт школанын башкыларынга барып, оларнын сүмезин ап турар өзөс, район төвүнүн школынга база үргүлчү айтырган тургулаар. Мындыг ада-иелерге Балдарчы, Дондук болгаш оон-даа өске колхозчуларын айттып болуп. Оларнын уруглары шупту эртемнере 4—5 демдектерлиг өөренип турар.

Школанын ажылы бүгү-ниитинин, күрүенин херээ. Ындыг турбуже, чамдык ада-иелер уругларын школаже чоруткан ояар оларнын өөредилгезин сонургаавас, ону чүглө школанын, башкыларнын херээ кыл-

дыр көрүп турар. Ол канчап-даа шын өзөс. Уругларынын өөредилгезинин дугайында ада-неини харысалагы башкы кижиден артык өзөс-даа болза, оон тудак чок болуру ни медресиди билер керек.

«Кызыл сымдыс» колхозтун кежигүнери Баа-Хөө, Сараа-Хөө оларнын школада уруглары дыка кошкак өөренип турар, чоруму база четпес. Бо өөредилге чылы эгелээзинден бээр ол ада-иелер школага чангыс-даа катап келбээн, чалаарга беэил ынаавас. Клас башкыларында оларнын бажынарынга барып жеке беседа чорутпаан дээр. Чамдык ада-иелер уруглары калдык бир арга-биле чандыра бергеш, школаже ола хөвээр чорутпайн баар чүлдөр база бар.

Партия, совет, улус өөредилгезинин органианын школа ажылыне кичээлгеини салыр, ада-неини ортузунга политик-кижизидилге ажылын калбартып, школа ажылынга ада-неини ролон бедидер.
А. САДЫР-ООЛ.

Совет кижилерниң материалдыг херекелдеринче сагыш салыр

Кижиниң амдыралынын херекелче—чугула чүдү болуп. Бистин партиясы болгаш чааааыс ажылчы чоннарын материалдыг чагаай амдыралын улам экижидер хемчеглерни ап турар. Бо дугайында партия, совет, ажыл-агый органиандан негелдезин улгатырган.

Ол улуг негелдени амдыралга боттандырар талазы-биле Чөөн-Хемчик районун саң килдизи (эргелекчизи эш Машаков) база райпо (даргазы эш Березкин) четпес ажылдап турарлар.

Көдээ интеллигенция — мал болгаш кижизилер, зоотехниктер болгаш агрономнар, школа башкылары ажыл төлөвирин чогуур үезинде ап келген фактылар өзөш болуп турар. Сөөлүг үедө ол таарымча чок байдал үргүлчүлөшсаан. Ылангыя Чыргак сумуда кижизилерниң клуб ажылдакчылары

сентябрьнын ажыл төлөвирин октябрь 15-те алганар.

Школа башкыларынга ажыл төлөвирин бүдүн чартык ай болган соонда бээр чорук хөй удаа болуулаан. Чыргак чады чыл школынын директору эш Түметей, Чыраа-Бажы чады чыл школынын өөредилге эргелекчизи эш Буян олар октябрьнын ажыл төлөвирин алыр дээш, райсан килдизинин саадатканы-биле район төвүнге бир неделя дургузунда манааннар.

Көдээ магазинерге кышкы, чайгы кентер чорудуп бээр дугайында райпо сагыш салбайн турар. Суму магазининде таарымчалыг кидис индиктер чок, а келген индиктерниң хөмчөтөй улуг, чогуур херекелчилернн өзөш болган учурунда анаала чыткылаар.

Чөптүг негелдерин хандыраар дугайында хамааржыр организастилар сагыш салза чогуур.
М. ООЛЧУКАН.

Культураны сагыр

Өвүр районун Саглы сумузуна эгт школанын хлеб быжырыкчызы Куулар Деспижек бодунун ажылдап турар черинге культураны сагыштын турар. Хлеб быжыраар чери ол тараа соктап, хөп чүп, кайы-хамаан чок хөй кижилер чып турар. Хүлээнген ажылын ол ак-сеткил-

диг өзөс күүседип турарындан быжырган хлеб быжырыкчызы Куулар Деспижек бодунун ажылдап турар черинге культураны сагыштын турар. Хлеб быжыраар чери ол тараа соктап, хөп чүп, кайы-хамаан чок хөй кижилер чып турар. Хүлээнген ажылын ол ак-сеткил-

О. ЧӨНҮК-ООЛ,
О. АНГЫР-ООЛ.

Парлатынмаан чагааларнын изи-биле

Тес-Хем райпозунун удуртуп ажылдакчыларынын ажылынга харысалага чогуңдан районун ажылында четпестер чыл-чылда үргүлчүлүг турарын шугүмчүлөп, көдээ бижикчи редакцияга чагаа бижээш. Районун ажылында четпестерин хынааш, хөмчөг алыры-биле ук чагааны Тес-Хем райкүүскомунче шилчеткен.

га чугаалажып, чогуур хөмчөглерни алган.

Ажылынга харысалага чок турган райпо даргазы эш Ашихининге административия талазы-биле хөмчөг хүлээткен, районун садыг килдизинин эргелекчизи турган Аракчаанын ажылында дүжүргөн, эки барааннары оор өзү-биле таныш көрүжүңге садып турган, районун төп магазининин эргелекчизи Желтовскаянн ажылындан үндүргөн болгаш харысалага хүлээткен деп, райкүүском редакцияга дынаткан.

Ук чүдүдү барымдаалап, колхозхыналдадан шын болуп илерээр болгаш районун ажылын экижидер дугайында райкүүскомун хуралын

«ШЫННЫ» МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ

„Мал ажылыне чөптүг кичээлгеини салыр“

1953 чылдын апрель 28-те үнгөн № 83 «Шынга» Каа-Хем районда «Ленинчи орук» колхозтун мал ажылында улуг четпестерни шугүмчүлөп чүлү парлатынган.

наарга айткан четпестер шын болуп илерээр болгаш колхозтун ажыл-агыйын багай удуртуп турган колхоз даргазы Никитиформов ажылындан дүжүргөш, колхоз даргазынга эш Ивановту сонгаап деп, райкүүском редакцияга дынаткан.

Ук чүдүдү барымдаалап, колхозтун мал ажылын райкүүскомдан хы-

М. КАВАА-САРЫГ.

Итали улустун тайбың дээш демисели

1953 чылдың июньда Италияга болуп эрткен парламент соңгуудаларынын түнөөдөрү демделгенден, Италиянын коммунисттик партиясынын удуртулгасы бодунун шийтирине ол «хамыктың мурнунда италян улустун улуг тийлелгези-биле, коммунисттерин билгеш социалистерин улуг тийлелгези-биле бодунун ханы сеткил ханышыкынын илередип турарын» демделген. Коммунисттер болгаш социалистер соңгуудаларга он миллион бадлашыкынарны алганнар.

Соңгуудаларга ол тийлелге национал хамаарышпас чорук дээш, тайбың болгаш хлеб дээш италян улустун могаг чок демиселинин түнөө болган.

Муссолининиң кара-хөйлеңилерине болгаш гитлержи эжелекчилерге удур чепсектик демиселинин үзүндө даштыкы албадалга удур тайбың болгаш демократия, хамаарышпас чорук дээш демиселини калбак улус фронтузунун үндөзүнөри салдырган. Дайынның дуржулгалары италян улустун меделелинин өздүкүгө, күчүгө демократтык лагериниң тургустуунарына идиг болган. Партиянын отрядтарына демиселиге чалданш чок, эрес-дидим, чаа кадрлар өзүп үнгөн. Ажылчы чоннарынын авангардызы—Италиянын коммунисттик партиясынын өздүкүгө айтырга-ла четчир: 1943 чылда тайбыңчылыктаны чарарынын үзүндө ооң хүрээлигеге чүгө 16.200 кижи, а 1945 чылда—1.718 муң кижи санатынып турган. Амгы үеде компартиянын хүрээлигеге 2.120 муң кижи санатынып турар.

Коммунисттик партияга баштапкан демократтык күштер Италиянын катап төртүнүгүгө дээш демиселиге биче эвес тийлелгелерин чедип алган. 1946 чылдың июньда референдум үзүндө Италиянын күрүнө тургузууну келир үедеге формазыны (хевириниң) дугайында айтырыктын талазы-биле чонун хөй нуруу-эу республика дээш турушкан, ынчанга чээрби ажыг чылдарын дургузууда фашисттик өзү-чурумну кол эвилелгези болгаш чөлөгичи болуп келген монархияга удурланган. Итали республиканың конституциясы дээш демократтык күштериниң демисели оза шудуругу болган. Чагырыкчы бөлүктөр конституцияны үрөп, чуртту АКШ-тын дайын планнарын боттандырып киир тиртип турар апаарга, ажылчы чоннар аңаа шийтирлини-биле удурланган.

Италиянын чагырыкчы бөлүктөрүн америк планнары боттандыра дээр бугу-ле хемчеглери тайбың дээш демиселилерин бижыгып турар фронтузунун талазында улам улуг удурланышыкына эскерилге чокка таваржып келген болгаш таваржып-даа турар. Олар америк албадалга удур боттарынын тайбың дээш күзөл-чүткүдүн организастыг бир эп-сеткил-биле хөй удаа көрүзүп келгенер. Италияны агрессиң Соңгу-атлантика блогунче кийр тиртээр дээр чорукка удур тайбың камгалакчылары бугу чуртка бир угда митингилерин болгаш ажил соксаддышыкынын организастапкан турган, 1949 чылдың март хүнери унуттурбаан. Ынчаарга чазак улустун тура-соруунга чөрүштүр Соңгу-атлантика пактазына ат салыштарга, тайбың камгалалынын итали комитети ол пактаны Италиянын күштүгү болдуруп бадлаарына удур угуулганы ааанга ат салышыкынын бугу чуртка организастаан.

Атомнуг чепсекти хоругдаарынын дугайында улуг делегейге калбак деткимчени тыпкан, Стокгольм Кыргырын Тайбыңнын Бугу-делегей Чөвүлгө хүлээп алырга, 17 миллион италяннар ол Кыргыргынын ааанга ат салганнар. Беш улуг күрүчелерин аразына Тайбыңнын Пактазын чарар дугайында Кыргыргынын ааанга база оон өзвези эвес италяннар адын салганнар. Чагыс-даа америк хемчеглер тайбың дээш италян демиселилериниң күчүгө итиги хажызы-биле эртип көрбөзү. Италияге боо-чепсекти кирерин, аңаа америк шериг базаларын тургузары, «европа армиясына», «европаның камгалал нитилелгезинге» киржири, Италияге америк эксперттерин болгаш төлөөкчилериниң келгилээри—бо бугу болза, Италиянын ажылчы чоннарынын кадык-дошкуну буруу шавышкынына болгаш эң шийтирлик удурланышыкына таваржып турар.

Америк дайын планнарына удур оппозициянын мырңай тодаргай херектели болза, «европа нитилелгезинге» дугайында итали чепсектик күштериниң көскү төлөөкчилериниң меделелдери болур. «Барыын Европаның бугу улустары «европаның камгалал нитилелгезин» ойтур шаавр ужурулуг, чүгө дээрге, ол тайбың-даа, тийлелгени-даа хандырбас болгаш чүгө дайынның чепсез азы аштырышкыны бооп болур» деп корпус генера-

лы Джакомо Карбони меделгези. Дивизия генералы Марио Роведо база шак ынчаар шийтирлини-биле меделгеп чугаалаан.

Италияга хамаарыштыр АКШ-тын өзүп турар ыйдышыкыны национал хамаарышпас чорук дээш демисели турар улус массаларынын уламна бижыгып турар удурланышыкынын болдуруп турар. Ажылчы чоннарынын эрге-ажыктарынын шычы камгалалы болгаш оларнын авангардызы болушаан, Италиянын коммунисттик партиясы бодунун 1951 чылдың апрельде болган VII съездинге Италияга тайбыңның чазан тургузар дугайында саналды көдүрүп үндүргөн. Партиянын чийгине секретари Пальмиро Тольятти съездинге долчу харызына съездиниң төп саналы болза, христиан-демократтыг чазактык чорудуп турары даштыкы политиканы үндөзүнө-биле өскерткеш, италян улуска тайбыңны камгалап берип шыдаар шак ындыг чазактык эрге-чагырганың шийтирлини дугайында санал болуп турар деп меделгези. Ол чүд дээрге, Италиянын кырында, Европаның бугу чурттарынын кырында, бугу делегейин кырында дигерлеген айымында мурунуга дүвүрээниң меделзин компартиянын берип турары ол дээрди деп П. Тольятти онзалап меделгези.

Ол санал Италиянын чонунун эң калбак кезектериниң ортузунга боттуп үнөлөдү тыпкан. Компартиянын съездининиң соонда удатпаанда болуп эрткен муниципалдыг соңгуудалар христиан демократтарын чорудуп турар политиканы уламна хөй сангыг чурттакчылар буруу шаап, олар коммунисттериниң саналын изин-биле деткип турар-дыр дээрзин көргүскөн.

Реакциянын планнарын италян улус буза шапкан. Соңгуучуларны хөй кезин—13.600 муң италяннар—парламент соңгуудаларына национал эрге-ажыктарны бужартадып турар политикага удур бадлаан. Оон-биле кады боттарынын бадлаашкынынын коммунисттик болгаш социалисттик партияларга берген он миллион соңгуучулар шийтирлик күш болган. Соңгуудалар болза, чуртту иштинде «атлантикы» бөлүктөрүн туружунуң кошканы-биле болгаш тайбың база национал хамаарышпас чорук дээш демисели чорудуп турар күштерин өздүкүгө-биле тодаргайлаштып турар, Италияда политика күштерин чаа таарыштыр тургустуулганын көргүскөн.

Чепселенишкенин эңдере бүдүрери Италияга доңнаан чоруктуң бугу-ле аар-бергелери ажылчы чоннарынын эгинеринде чүдүртүп турар.

Италияда массалыг ажыл чокталышыкыны нургулай болушкун апарган. 2 миллион ажыл чоктар болгаш кезик чамдыктай ажыл чок 4 миллион кижилер ашта таваржып турар. Көдөз ажыл-агый ажылчынарынын болгаш хөлөктериниң айдала алыр шалыны 20 муң лирден, албан хаагычтарынын—30 муң лирден, үлөтпүр ажылчынарынын—27 муң лирден ашпайн турар. Ынчаарга дөрт кижилег өг-бүлениң мүн-не бора-бүдүн чурттап эртеринге тускай статистика өзугаар алырга безин айда 51—55 муң лир херек болуп турар. Италияга чоран агли журналист Эрнест Хайзерин бо дугайында «итальян ажылчынын үлүгчүлүгү—эң-не аар-берге түрөгдө-дир» деп бижээни тодаргай барымда болуп турар.

Буржуа пропаганда Италиянын ажылчы чоннарынын амыдыралынын чавыс деңгелин чурттуң хоозуралында кылдыр тайбылгыларын орададып турар. Ынчаарга ооң херек кырында чылдагыны чүд дээрге, үлөтпүрүнүң үргүлчү кызырлы, хагдыны, база чепселенишкенин эңдере бүдүрүп турарында болуп турар. Сөөлгү беш чылдарын дургузууда Бреда, Ансальдо, Реджаңе, Терни, Ильва, Магона фирмалар болгаш оон туржук Фиаат фирма безин бүдүрүлгелериниң чүвө бүдүрүп үндүрерин дыка кызырган. Машина тудуунун үлөтпүрү нитиңи-биле чүгө 55 хуу хире ажыл-биле чүдүртүнгөн. 1952 чылда пөс-таавы үлөтпүрүнүң 53 бүдүрүлгелери хагдынган.

Чуртталга тудуглары кызырлып, бажык хөлөзү өзүп турар, ооң уржуу-биле дөрт миллион италяннар багай черлерде түрөңгү байдалда чурттап турар. Чонун кижилер бүрүзүгө оонаажыр продукциясы сөөлгү 50 чылдарын дургузууда 20 ажыл хуу кызырлыган, Италиянын көдөз ажыл-агыйынын дорайтаашкынын меделгези база чугула.

Хемчээл чокка өзүп турар доора үндүрүлгелерин уржуу-биле ажылчы чоннарынын калбак массаларынын амыдырал денели база улам кудулап турар. 1951—52 сан-хөө чылы-

нын дургузууда отчёттан алгаш көгө, Италияда доора үндүрүлгелер үш чылдың дургузууда 100 хуу өскөн болуп турар.

АКШ-тын ыйдышыкыны-биле Италиянын 1948 чылдан эгелээш амгы үеде чедир ийи ажыг катап (чылда 260 миллиард лирден 600 миллиард лир чедир) өскөн шериг чарыгдалдары, чонун амыдырал денели кудулаанынын түнөөлинде бүдүрүлгени кызырганы, СССР-биле болгаш улус демократиянын чурттары-биле садылганына америк хоругдал болза, экономиктиг буураашкынынын чылдагааннары болуп турар.

Италиянын ажылчы чоннары боттарынын амыдыралчы эрелери дээш соксаал чок демиселини чорудуп турар. Бодунун хүрээлигеге депшигелги профвилелдериниң 5 миллион кежигүнерин санал турар күш ажылдык бугу-нитити итали конфедерациясы үлөтпүргө, чуртталга тудугларына болгаш хөй-нитити ажылчыларын калбаа-биле чорударына продуктулуг капитал салышыкынын кирерин көрүп турар күш ажылчы планын 1949 чылда-ла саналдаан. Күш-ажылдык бугу-нитити итали конфедерациясы үлөтпүрү хаап болгаш кызырп турарына удур, күш-ажылдык байдалдарын экижидери болгаш ажил төлөвирин бедидери дээш ажылчы чоннарынын демиселин организастап турар.

1953 чылдың сентябрь 24-түн эртенде Италияга бүдүрүлгелериниң гудоктары алгырбайн барган. Ол хүн бугу-нитиниң 24 шактыг ажил-соксаддышыкыны болганы ол, аңаа сес миллион кижи—металлургиянын, металл болбаазырадырынын, машина тудуунун, пөс-таавынын, химиянын болгаш үлөтпүрүнүң өске-даа адырларынын ажылдакчылары киришкен. Ол хүн кинолар болгаш театрлар хагдынган, солуннар үнөзөн. Трамвайларнын болгаш автомобиль транспортуң ажылдакчылары дөрт шак дургузууда ажил соксатканнар.

Ол хүн чурттуг яныз-бүрү хоорайларына митингилер организастаан, аңаа профвилел катыжышыкынынын төлөөкчилери чүвө чугаалап турганнар. Күш-ажылдык бугу-нитити итали конфедерациясы дараазындагы негелделерин көдүрүп үндүргөн: ажил төлөвирин бедидери, металлургиянын, машина тудуунун, пөс-таавынын бүдүрүлгелеринде болгаш даг үлөтпүрүндө ажылчынары ажилдан үндүр чорукту хоругдары, чаа коллективтиг керээлерин чарары.

Тайбың камгалалынын талазы-биле улуг ажылды «Италия—СССР» нитилел чорудуп турар. Эң чугула хемчеглерин бирээзи болза, итали совет садыг дугуржуглазынын талазы-биле Генуяга эрткен конференция болган. Аңаа дүжүметсиг өзү-чурумнарын бөдүүндүдери, соңуургалдыг чурттарынын аразына шуут харылааны калбартыры чегрелиг айтырылганы чугаалажып көргөн. Ол конференция СССР-биле болгаш улус демократиянын чурттары-биле Италиянын садыг харылааларын калбартырынын херээңге, даштыкы садыг талазы-биле америк албадалда Италиянын хосталарынын херээңге идиг болуру чигиниң чок.

Барыын Германияны дагың чепселгеп, «европаның камгалал нитилелгезин» тургузуп турарына удур ам бугу Италияда хөй сангыг манифестацияларын чорудуп турар. Чижээлээрге, чокка чаа Миланга улустун хөй кижилег хуралы болган, аңаа Тайбыңның Бугу-делегей Чөвүлгөнин кежигүнү Э. Серени чүвө чугаалаан. Римде, Туринде база Муруну болгаш Соңгу Италиянын өске-даа хөй-хөй хоорайларында тайбың талалакчылары ажыл-чорудулганын идекпейлиг калбартып турар.

Италияда тайбың талалакчыларынын шимчээшкени чуртту америк агрессорларын шериг плацдармы кылып дээр чорунга моондактап турар шийтирлик фактор болуп турар. Чокка чаа Европага чоран ийи америк конгрессменер Италия амгы үеде «Барың-чүк камгалалында» эң кошкак звөңо болуп турар деп меделгезинер.

Италян улус тайбың дээш боттарынын демиселинге улуг Совет Эвилелинге идегел болгаш бүзүрөл-биле көрүп турарлар. Бо чылдың ноябрь 8-те Римге болган байырыг хуралга П. Тольятти италян улустун тайбың дээш демисели деп тура-соруу база дагың бадтыкышаан, «Бистер Совет Эвилелинин социализмин болгаш тайбыңнын херээ дээш демиселин келгени болгаш демисели турары дээш аңаа өрүп четиргенин илергейлеп, Италияны бурунгар ол-ла оруктап чоруд дээш бистиң бугу күштериниң салырын хүлээнип турар бис» деп чугаалаан.

Ю. ПИСАРЕВ.

Улус демократиясынын чурттарында

Кыдатта улус өөредилгези

ШАНХАЙ. Кыдат Улус Республика улус өөредилгезиниң хөгжүлдөзүндө кайгамчык улуг челишкенин чедип алган. «Цзефанжибао» солунун дыйнадыны өзугаар алырга, ам Кыдаттың чүгө эге школаларында безин 55 миллион ажыг кижилер өөренип турар. Хосталарынын мурунда эң хөй өөреникчилериг болуп турган 1946 чылдыңга дөмөйлээрге, ол сан оортан үш ажыг катап ажып турар-дыр. Чурттуң ортумак школаларында 3 миллион ажыг өөреникчилер санатынып турар, тодаргайлаарга 1946 чылдындан барык ийи чартык ажыг катап хөй.

Коммунисттик партия болгаш улус-демократтыг эрге-чагырга Кыдаттың ажылчы чоннарынын эң калбак массаларына билгилерин болгаш эртенни чедип алырынын оруун ажыдып берген. Амгы үеде эге школа өөреникчилериниң 80 ажыг хуузу болгаш ортумак школа өөреникчилериниң 60 хуузу ажылчынарын болгаш тараачынарын уруглары болуп турар.

Чехословакияда бичи уругларга кадыкшыла чеглери

ПРАГА. Чехословакиянын телеграф агентилениниң дамчыдып турары өзугаар алырга, бо чылын Чехословакиянын бюджетинден кадык камгалалына 5 миллиард кронну (акшаны) төзөвилгези. Бичи уругларнын кадык камгалалына оңаа кичээңгегин салып турар. Бо жаан херээңгерне керүүден хары угда пөсөбин берип турар. Эрткен чылын шак ындыг пөсөбин төлөөринге капиталисттик Чехословакиянын чарыгдал турганында 35 катап хөй акша-хөрөңгилерин чарыгдалаан.

Школалар министрствозу школа назылыг уругларга чурттуң эң чаагай агаар-бойдустуг булуңларында туруп турар чайгы лагерлерге болгаш санаторийлерге халас дыштаанылганын организастап турар.

Чурттуң иштинде бичи уруглар халаска эмнеип турар 33 санаторийлерин ажыткан.

Болгариянын демир орук четкызын калбарганы

СОФИЯ. Болгарияга улус эрге-чагырганынын чылдарынын дургузунда демир орук четкызы дыка калбарган. Амгы үеде демир орук транспорту чурттуң улус ажыл-агыйынын негелделерин хандырып турар.

Паровоз болгаш вагон парклары улгадып кижээң. 1944 чылдан эгелээш экономика талазы-биле чугула ужу-дузалыг Димитров-Бобов Дол, Ловеч-Троян, Лясковец-Златарица, Самуил-Тодорово, Димитр-Волука болгаш өске даа демир орук шугумнары туттунган болгаш ажылдап кирген.

(СЭТА).

Индиянын премьер-министри Нерунун чугаазы

ДЕЛИ. «Хиндустан таймс» солунун дыйнадып турарын өзугаар алырга, Индиянын премьер-министри Неру декабрынын 12-де Декра-Дунга Индиянын национал шериг академиясынын кадеттарынын мурунуга чүвө чугаалап тура, Индия «кандыг бир чуртка хамаарыштыр кандыг-даа дайын чөңгөөлерин бо давайн турар, ынчалза-даа оон-биле кады Индия бодунун иштиги херектеринге кандыг-даа эске чурттуң шериг талазы-биле киржилгезин болдурубас» деп меделгези.

Нерунун онзалап меделгезини болза: «Бистер—тайбыңга ынак-шылдыг нация бис. Эске чурттарге халдаары азы эжелеп алыры бистиң плевнаривиста кирбейн турар болгаш бистиң «политикавска» индиг чорук дүүшпейн турар, ынчалза-даа бистин Терзэн чуртувустан кызыгарларын үрээ кандыг-даа чорукту болдурубас бис. Бистер бистинге халдаашкыны болдурубас төлөөде, бистин кызыгарларын аймак чок чорун деткир ужурулуг бис. Ол чүд дээрге, бистер шериг-даа болгаш өске-даа янынын талалары-биле белеткелдик турар ужурулуг бис үзүн ол-дур».

(СЭТА).

Капиталисттик чурттарда ажил соксаддышыкынын шимчээшкенин

СИРИЯ

БЕИРУТ. Халебте (Алеппода,) америк колледжеге арабтарны дорамчылап турар шини үндүргөн чорук бугу улустун антиамериканчы болгаш антиимпериалисттик кампаниясына база Сирияга демократтыг хосталгалар дээш демиселини кампаниясына чылдак болган.

Чурттуң бугу-ле улуг-улуг хоорайларында Халебтин студентилери-биле эп-сеткил катыштырылганынын студентини чыскаалдары болгаш ажил соксаддышыкыны болуп турар, аңаа ол хоорайларын чону база катыжып кирген.

Хама, Хомса болаш Латакия хоорайларын студентилери болгаш өөреникчилери ажил соксаддышыкыны чарлап, чыскаалдар кылып, антиамериканчы лозунгуларын чарлап турганнар.

Ажил соксаткан студентилер-биле эп-сеткил катыштырылганынын дем-дээ кылдыр Хомсаның адвокаттары база ажил соксаткан, Халебтин болгаш Дамасканың ажил соксаткан студентилерине хамаарыштыр эрге-чагыргаларын дерзин хемчеглеринге удурланган телеграммаларын Си-

риянын президентизинге болгаш Сириянын парламентизиниң даргазына чорутканнар.

«Телеграф» солунун дыйнадып турарын өзугаар алырга, Сирияда байдал кончуг берге болуп хевээр артыпшаан. Дамаскада туттуруп хоругдатырганынын саны 300 кижи, а Халебте 300 хире кижи чедип турар. Полиция-биле таваржышыкынын үзүндө балыгланган элзэн каш студентилер Халебте өлгөн деп турарын ол солун бижээн.

БЕИРУТ. «Телеграф» солунун корреспондентизиниң дыйнадып турарын өзугаар алырга, чыскаалдар үзүндө полиция чыскаалдарнага удур от ажыткан, ооң түнөөлиге 7 кижи балыгланган болуп турар.

Дамасканың студентилериниң Халебтин студентилери-биле эп-сеткил катыштырган чыскаалынын үзүндө чыскаалдарна биле полициянын аразына улуг үскүлөжншикни болган, 150 кижини тудуп хоругдалаан.

Солунарын дыйнадып турары-биле алырга, Дамаскада байдал дүшкүрүлүг болуп артыпшаан.

(СЭТА).

ИТАЛИЯ

РИМ. Декабрынын 16-да эртенгиңи 6 шак турда, итали үлөтпүрүнүң ажылчы чоннарынын 24 шактыг бугу-нитити ажил соксаддышыкыны доозулган. Күш-ажылдык бугу-нитити итали конфедерациясынын чарлааны меделгеп чугаалап турары болза: «Яныз-бүрү можуларда кирип турар меделер конфедерациянын чарлааны бугу-нитити ажил соксаддышыкынын кайгамчык улуг чеддишкенин бадтыктап турар».

Ол чеддишкни болза, бүдүрүлгө эртенниң ажил соксаддышыкынын чорударына шактыктаар дээш ооң мырңай сөөлгү үзүңгеге чедир чорутулу болуп турар.

Агрессия соңгу-атлантика блогунун чөвүлелин сессиясында

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилениниң дамчыдып турарын өзугаар алырга, декабрынын 14-те Париж хоорайда Соңгу-атлантика блогунун чөвүлелин сессиясы ажытылган. Сессиянын ажылында агрессия Соңгу-атлантика блогунун чөвүлелин киржикчилери чурттарын даштыкы херектер, камгалал болгаш саясат министрлери киржип турар. Сессиянын хүн айтырылганынын бирги айтырымы 1953 чылдың апрельде болуп эрткен сессиянын үзүндө бээр кылдыган ажылдык дугайында Соңгу-атлантика эвилелиниң организастаанынын чийгине секретары

Лорд Исмейнин илеткени болуп турар.

Сессияга ол бодунун илеткенинге «европаның камгалал нитилелгезин» («европа армиясы»—Ред.) дугайында керээни эң дүргөн күштүг болдуруп бадлаарынын эрге-жөж чугулазын онзалап меделгези апаар деп Лорд Исмей декабрынын 13-те парлалга конференциясына меделгези. «Европаның камгалал нитилелгези» Соңгу-атлантика эвилелинге Барыын Германиянын салышыкынын кылыр аргалыг эң дээр план болуп деп Исмей немец чугаалаан.

(СЭТА).

Австрияда америк шериглерин өөредилгезинге удурланышкын

ВЕНА. Демократтыг парлалганын дыйнадып турарын өзугаар алырга, Устүү Австрияда болгаш Зальцбургта ээлеп чагырылганын америк шериглериниң өөредилгелери ол можуларын чонунга улуг каража-когаралдарны таварыштырып турар. Элзэн хөй оруктары улуг септелге үнер кылдыр үрөп каалканнар. Тараачынарын тарылгаларына, садтарынга, ажил-агый болгаш чуртталга тудугларына улуг когаралды таварыштырган.

Демократтыг парлалганын саясат меделерин өзугаар алырга, сөөлгү айларын дургузууда Зальцбург болгаш Устүү Австрияны можуг чазактарына, а ол ышкаш АКШ-тын ээлеп чагырылгаш шериглериниң команддал чегинге каража-когаралдарны катап тургузарын негезин удурланышыкынын 450 хире билдиришкенин кирген.

(СЭТА).

Даллестин меделелинге удур Францияда удурланышкынар

ПАРИЖ. «Монд» солунун дыйнадып турарын өзугаар алырга, Франциянын национал хуралынын даштыкы херектер талазы-биле комиссиясы декабрь 16-нын эртенинде, Парижге болган парлалга конференциясына Фостер Даллестин ме-

делелин буруу шаап турар резолюцияны чүүдүг деп көргөн. «Франс-Суар» солунун сөстери-биле алырга, парламент комиссиясынын ол шийтири «европа армиясынын» дугайында төлөвилеге удур чаа көргүздө» болган.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

ХААНТААШКЫНЧЕ БОЛГАШ НОНЫКИЛЭШКИНЧЕ, УРУГЛАР!

Черин хар шалга-а агарты шыза алы берген, каток шөдүн доңуруп вази, кылдайып чыгыр.

Шунту хаантаашкынче болгаш нонкилэшкынче, уруглар!

Спорт херээ кижиниң вадынагы дыка ажыктыг. Ол организмин дадыктырып, шыгын ээттерин сайырадып, өкпелериниң ажилдарын экилдип турар.

Аныя хаакчылар болгаш нонкилчилер! Чыгыг кылдыр болгаш чыгыглар кетиндер. Ылаңгыя спортчу хеп бедер болза таарымчалыг болур.

Дыка кичиринктар кетиндер. Ол силериниң вадындарга хоралыг болур.

Уругуң спорт херөөн кылгынар. Спортту үргүлчү кылдыр чорук вадымшалды бижыгылар.

Спорт херээте киржириниң мурунда ынавалыг эмчи-биле сүмөлөжидер.

Санитар чырыды шыкынын Тыва область бажыны.